

สรุปและขอเสนอแนะ

ในการศึกษาถึงวิธีป้องกันการปฏิสนธิที่คุมสมรสในเขตเมืองเล็กไซ โคจ๊ก รวมกลุ่มวิธีป้องกันการปฏิสนธิที่สำคัญ ๆ และมีผู้กำลังใจอยู่มากพอประมาณในระหว่าง ที่ไปทำการสัมภาษณ์ออกเป็น ๕ วิธีใหญ่คือ หนึ่ง วิธีใส่ห่วงพลาสติก สอง วิธียาเม็ด รับประทาน ซึ่งทั้งสองวิธีนี้เป็นวิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบชั่วคราวสมัยใหม่ สาม วิธี ทำหมันชาย ๔ วิธีทำหมันหญิง ซึ่งเป็นวิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบถาวรทั้งสองวิธี สุดท้ายคือ วิธีอื่น ๆ ซึ่งเป็นวิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบชั่วคราวโบราณเสียเป็นส่วนใหญ่ ประกอบด้วย การใส่ยาฉีด ถุงยางอนามัย ยาเม็ดมีฟอง ยาครีมมีฟอง หมวกยาง ครอบปากมดลูก วิธีนับระยะปลอดภัย งดรวมประเวณี การหลั่งน้ำกามภายนอก และ ยาสมุนไพร เพื่อทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับระหว่างลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรกับการเลือกวิธีป้องกันการปฏิสนธิวิธีต่าง ๆ กัน

ผลการศึกษาเรื่องวิธีป้องกันการปฏิสนธิที่คุมสมรสเลือกไซ ปรากฏว่า วิธีป้องกันการปฏิสนธิที่คุมสมรสกำลังใจอยู่และวิธีป้องกันการปฏิสนธิที่คุมสมรสจะเลือกไซ ในอนาคตมีอัตราส่วนรอยที่กำลังใจและจะเลือกไซวิธีทำหมันหญิงสูงสุดคือ เป็น รอยละ ๔๓ ของกลุ่มที่กำลังใจ และรอยละประมาณ ๔๕ ของกลุ่มที่จะเลือกไซ รองลงมาคือ วิธียาเม็ดรับประทานเป็นประมาณรอยละ ๓๓ - ๓๔ วิธีห่วงพลาสติก การทำหมันชาย นับว่ามีสัดส่วนกำลังใจใกล้เคียงกันประมาณรอยละ ๔ ส่วนวิธี อื่น ๆ นับว่ามีผู้ใจกันน้อยมาก วิธีละไม่เกินสองเปอร์เซ็นต์ การศึกษากลุ่มที่กำลังใจ วิธีป้องกันการปฏิสนธิมีอัตราส่วนรอยในการใช้วิธีทำหมันสูง เนื่องจากประมาณว่า รอยละ ๘๐ ของผู้ที่กำลังใจวิธีทำหมันเป็นผู้ที่โสมมานานกว่า ๑๑ ปี ส่วนวิธียาเม็ด รับประทานเกือบครึ่งหนึ่งของผู้ใจอยู่ในระยะที่เพิ่งเริ่มใช้หรือโสมมาต่ำกว่า ๑ ปี

และประมาณหนึ่งในสามของผู้ที่กำลังใช้วิธีนี้หลังจากการตั้งครรภ์ครั้งที่ ๓ - ๕
ประมาณหนึ่งในหกเท่านั้นที่เริ่มใช้ก่อนการตั้งครรภ์ครั้งแรกและหลังการตั้งครรภ์ที่ ๗
จึงอาจกล่าวได้ว่าแทกอนสตรีไทยนิยมวางแผนครอบครัวโดยใช้วิธีทำหมัน ปัจจุบัน
สตรีไทยมีการใช้วิธียาแม่ครับประทานกันแพร่หลายขึ้น อย่างไรก็ตามวิธีทำหมันถาวร
ยังเป็นวิธีป้องกันการปฏิสนธิที่ใช้กันทั่วไป

การศึกษาถึงลักษณะที่เกี่ยวข้องของกันทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม และ
อื่น ๆ กับวิธีป้องกันการปฏิสนธิที่คู่สมรสกำลังใช้อยู่นั้น ลักษณะทางประชากรที่น่า
มาพิจารณาได้แก่ อายุ จำนวนบุตรที่มีชีวิต ความต้องการบุตรเพิ่มและระยะเวลา
สมรส ลักษณะทางสังคมได้แก่ ระดับการศึกษา เขตที่อยู่อาศัยและการทำงานนอก
บ้านของภรรยาหลังการสมรส ลักษณะทางเศรษฐกิจได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจ
และอาชีพ ประการสุดท้ายคือ ลักษณะทางจิตวิทยาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่ ความ
รู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ ที่สนใจต่อการวางแผนครอบครัวของสามี และ
เหตุผลที่ใช้ ผลของการศึกษาลักษณะที่เกี่ยวข้องกันดังกล่าวพอสรุปได้ดังนี้คือ

ลักษณะทางประชากร ปรากฏว่า ปัจจัยทางประชากรที่มีอิทธิพลสำคัญต่อ
การเลือกใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิที่แตกต่างกันคือ อายุ และจำนวนบุตรที่มีชีวิต
จะเห็นว่า ในกลุ่มคู่สมรสที่กำลังใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิประมาณเกือบครึ่งหนึ่งเป็น
ผู้ที่มีอายุภรรยา ๒๕ - ๓๔ ปี การเลือกใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบใดแบบหนึ่งของ
ผู้ที่กำลังใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิจะแปรเปลี่ยนไปตามอายุของภรรยา ผลการศึกษา
ในเรื่องนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า คู่สมรสที่มีอายุน้อยน่าจะมีการใช้วิธีป้องกันการ
ปฏิสนธิแบบชั่วคราวมากกว่า กล่าวคือ ในกลุ่มที่มีอายุภรณาน้อย (๑๕ - ๒๔ ปี)
จะนิยมใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบชั่วคราวมากกว่า โดยเฉพาะการใช้ยาแม่
รับประทานสูงถึงกว่าร้อยละ ๗๐ เพียงประมาณร้อยละ ๕ ที่ใช้ห่วงพลาสติก ใน

ในกลุ่มอายุครรภ์ ๒๕ - ๓๔ ปี สัดส่วนการเลือกวิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบชั่วคราว สูงกว่าการเลือกวิธีทำหมันถาวรเล็กน้อย (ประมาณร้อยละ ๕๕ ต่อร้อยละ ๕๕) แต่มีการใช้วิธียาเม็ดรับประทานและการทำหมันหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ประมาณ ร้อยละ ๓๘ และร้อยละ ๓๗ ตามลำดับ) ส่วนในกลุ่มอายุครรภ์มากประมาณ ๓๕ - ๔๔ และ ๕๕ ปีขึ้นไป สัดส่วนการเลือกวิธีทำหมันถาวรจะสูงกว่าการเลือกวิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบชั่วคราวคือ วิธีทำหมันประมาณร้อยละ ๖๖ ในกลุ่มอายุครรภ์ ๓๕ - ๔๔ ปี และประมาณร้อยละ ๗๗ ในกลุ่มอายุครรภ์ ๕๕ ปีขึ้นไป เช่นเดียวกัน ปัจจัยเรื่องจำนวนบุตรที่ชีวิตศึกษาพบก็เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า คู่สมรสที่มีจำนวนบุตรที่ชีวิตจำนวนมากเพียงพอแล้วมักจะเลือกวิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบถาวร กล่าวคือ ในคู่สมรสที่กำลังใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิ คู่สมรสที่ยังไม่มีบุตรหรือมีจำนวนบุตรที่ชีวิตเพียง ๑ - ๒ คน มักจะเลือกวิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบชั่วคราวคือ ประมาณร้อยละ ๕๐ โดยมีอัตราส่วนร้อยละในการใช้ยาเม็ดรับประทานสูงสุดประมาณการร้อยละ ๕๐ และวิธีชั่วคราวอื่น ๆ ประมาณร้อยละ ๒๐ คู่สมรสที่มีจำนวนบุตรที่ชีวิต ๓ - ๔ คนขึ้นไป จะมีการใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบถาวรสูงกว่าแบบชั่วคราวเช่น คู่สมรสที่มีจำนวนบุตรที่ชีวิต ๓ - ๔ คนมีประมาณร้อยละ ๖๐ ใช้วิธีทำหมันถาวร และประมาณร้อยละ ๔๐ ใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิชั่วคราว การที่คู่สมรสที่กำลังใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิอยู่ คู่สมรสที่มีอายุครรภ์น้อยและที่มีจำนวนบุตรที่ชีวิตจำนวนน้อยมีการใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบชั่วคราวมากกว่าแบบถาวรโดยเฉพาะมีการใช้ยาเม็ดรับประทานมากขึ้น อาจเนื่องจากคู่สมรสเหล่านี้ยังต้องการบุตรเพิ่ม แต่ประสงค์จะกำหนดเวลาการมีบุตรหรือเลื่อนเวลาการมีบุตรคนต่อไปอีกและวิธียาเม็ดรับประทานเป็นวิธีที่สะดวกและง่ายดาย อย่างไรก็ตาม คู่สมรสที่ภรรยา มีอายุน้อยและมีจำนวนบุตรที่ชีวิตจำนวนน้อยมีการใช้วิธีทำหมันถาวรเช่นกัน (คือ ในกลุ่มอายุครรภ์ ๑๕ - ๒๔ ปี ใช้วิธีทำหมันหญิงร้อยละ ๗.๔ กลุ่มคู่สมรสที่มีจำนวนบุตรที่ชีวิต ๑ - ๒ คนใช้วิธี

ทำหมันหญิงร้อยละ ๑๐) ทั้งนี้เนื่องจากคุณสมบัติเหล่านี้อาจมีข้อบกพร่องซึ่งทางการแพทย์
 ว่าไม่สามารถจะมีบุตรได้อีก เพราะอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือชีวิตของคุณสมรส
 โศกซึ่งแพทย์แนะนำให้มีการทำหมันและการที่คุณสมรสที่กำลังใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิอยู่
 คุณสมรสที่มีอายุครรภ์ค่อนข้างมากและที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตจำนวนมากมักใช้วิธี
 ทำหมันถาวรมากกว่าการใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบชั่วคราว อาจเนื่องจากคุณสมรส
 เหล่านี้มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมากพอกับความตองการแล้ว ไม่ประสงค์จะมีบุตรอีกต่อไป
 จึงใช้วิธีทำหมันถาวรซึ่งเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการปฏิสนธิโดยสมบูรณ์
 และเนื่องจากอัตราการการทำหมันถาวรจะเพิ่มสะสมตามอายุ ทำให้อัตราส่วนร้อยละในการ
 ใช้วิธีทำหมันปรากฏในสตรีกลุ่มอายุมาก อย่างไรก็ตาม คุณสมรสในกลุ่มอายุและใน
 กลุ่มที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมากนี้ยังมีการใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบชั่วคราวอยู่บาง
 กล่าวคือ ในกลุ่มอายุครรภ์ ๕๕ ปีขึ้นไป มีการใช้ยาเม็ดรับประทานร้อยละ ๒๗
 ใช้วิธีชั่วคราวอื่น ๆ ร้อยละ ๗ กลุ่มที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิต ๗ คนขึ้นไปใช้ยาเม็ด
 รับประทานร้อยละ ๒๗ ใช้ห่วงพลาสติกร้อยละ ๑๔.๓ และใช้วิธีชั่วคราวอื่น ๆ
 ประมาณร้อยละ ๑๑ ทั้งนี้เนื่องจากคุณสมรสเหล่านี้มักมีอายุครรภ์ใกล้หมดวัย
 ภาวะเจริญพันธุ์แล้ว การใช้วิธียาเม็ดรับประทานหรือห่วงพลาสติกจะสะดวก ง่าย
 และประหยัดกว่าการผ่าตัดทำหมัน การศึกษาเรื่องความต้องการบุตรเพิ่มในคุณสมรส
 ที่กำลังใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธินี้ สนับสนุนผลการศึกษากล่าวางข้างบนว่า คุณสมรส
 ที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตโดยเฉพาะจำนวนบุตรชายที่มีชีวิตจำนวนมากพอแล้วมักไม่ตอง
 การบุตรเพิ่ม และมักจะใช้วิธีทำหมันถาวรเพื่อยุติการมีบุตร ส่วนคุณสมรสที่มีจำนวน
 บุตรที่มีชีวิตจำนวนน้อยหรือยังไม่มีบุตรชายมักจะตองการบุตรเพิ่ม แต่อาจตองการ
 เลื่อนเวลาการมีบุตรจึงใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบชั่วคราว (ตารางที่ ๑๓ และ ๑๔
 ในกลุ่มคุณสมรสที่กำลังใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิ กลุ่มที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตและจำนวน

บุตรชาย ๓ - ๔ คนและไม่ต้องการบุตรเพิ่ม ใช้วิธีทำหมันถาวรรอยละประมาณ ๒๗
 ใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิชั่วคราวประมาณรอยละ ๓๓ ในกลุ่มคุมสมรสที่มีจำนวนบุตร
 ที่มีชีวิต ๑ - ๒ คนและต้องการบุตรเพิ่ม ใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบชั่วคราวถึง
 ประมาณรอยละ ๕๐ โดยมีการไชยาเน็ครับประทานประมาณรอยละ ๖๖ กลุ่ม
 คุมสมรสที่ยังไม่มีบุตรชายและต้องการบุตรเพิ่ม ใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบชั่วคราว
 ถาวรรอยละ ๕๐ โดยมีการไชยาเน็ครับประทานประมาณรอยละ ๖๐ ไชยทวงพลาสติก
 ประมาณรอยละ ๒๑) ลักษณะสุดท้ายทางประชากรที่พิจารณาคือ ระยะเวลาสมรส
 ซึ่งนับให้ความมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเลือกใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิวิธีต่าง ๆ ของ
 คุมสมรสที่กำลังไชยอยู่ คุมสมรสที่มีระยะเวลาสมรสสั้นมักจะมียายและจำนวนบุตรที่มี
 ชีวิตจำนวนน้อยอยู่จึงมักใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบชั่วคราวเพื่อกำหนดเวลาของ
 การมีบุตร คุมสมรสที่มีระยะเวลาสมรสนานมักจะมียายและจำนวนบุตรที่มีชีวิตจำนวน
 มากพอกับความต้องการแล้ว จึงมักใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบถาวรเพื่อยุติการมี
 บุตร ผลการศึกษาอันนี้สนับสนุนคำอธิบายข้างตน กล่าวคือ ในคุมสมรสที่กำลังใช้วิธี
 ป้องกันการปฏิสนธิ คุมสมรสที่มีระยะเวลาสมรส ๐ - ๕ ปีถาวรรอยละ ๕๐ ใช้วิธี
 ป้องกันการปฏิสนธิแบบชั่วคราวเป็นการไชยาเน็ครับประทานถึงรอยละ ๗๒ วิธี
 ชั่วคราวอื่น ๆ รอยละประมาณ ๒๐ และคุมสมรสที่มีระยะเวลาสมรสกว่า ๒๑ ปี
 ประมาณรอยละ ๗๐ ใช้วิธีทำหมันถาวรเป็นการใช้วิธีทำหมันหญิงประมาณรอยละ ๖๖
 เป็นต้น

ลักษณะที่สำคัญทางสังคมใดแก่ ระดับการศึกษา ในจำนวนคุมสมรสทั้งหมด
 ผู้ที่มีการใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิประมาณเกือบรอยละ ๕๐ เป็นผู้ที่มีระดับการศึกษา
 คอนข้างสูงคือ มีระดับการศึกษาของคุมสมรสอยู่ระหว่างชั้นประถมปีที่ห้าถึงมัธยมศึกษา
 ปีที่สี่ขึ้นไป แต่ในกลุ่มคุมสมรสที่กำลังใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิประมาณ ๒ ใน ๓ เป็น
 ผู้ที่มีระดับการศึกษาของคุมสมรสจบชั้นประถมปีที่หนึ่งถึงชั้นประถมปีที่สี่ ในทุกระดับ

การศึกษา มีการใช้วิธีทำหมันสูงประมาณร้อยละ ๕๐ ระดับการศึกษาของคหบดีเขา
 มาเกี่ยวข้องกับ การเลือกใช้วิธีป้องกัน การปฏิสนธิแบบชั่วคราวมากกว่า เนื่องจาก
 การใช้วิธีป้องกัน การปฏิสนธิแบบชั่วคราวสมัยใหม่ เช่น ยาเม็ดรับประทาน และ
 วิธีชั่วคราวโบราณอื่น ๆ ผู้ใดน่าจะมีความรู้เกี่ยวกับวิธีที่ใช้คือพอควร แต่การใช้
 หวงพลาสติกซึ่งเป็นวิธีชั่วคราวแบบใหม่ เช่นกันกลับไม่ต้องการความรู้ของผู้ใช้
 ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในคหบดีที่สามี่ไม่ว่าหนึ่งสี่จะมีการใช้หวงพลาสติกร้อยละ ๑๒.๓
 ไซยาเนตรับประทานร้อยละ ๑๗ และใช้วิธีชั่วคราวอื่น ๆ ร้อยละ ๗.๗ แต่ใน
 กลุ่มที่สามี่มีระดับการศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่ขึ้นไปมีเพียงร้อยละ ๖ เท่านั้นที่ใช้
 หวงพลาสติก และมีร้อยละ ๓๘ ไซยาเนตรับประทาน ร้อยละ ๑๕ ใช้วิธีชั่วคราวอื่น ๆ
 การศึกษาดังกล่าวการเลือกใช้วิธีป้องกัน การปฏิสนธิของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตนครหลวงกับ
 เขตอื่น ๆ เปรียบเทียบกัน ปรากฏว่า ผู้ที่อาศัยในนครหลวงกับผู้ที่อาศัยในเขตอื่น ๆ
 มีอัตราส่วนรอยในการเลือกใช้วิธีต่าง ๆ ไม่แตกต่างกันมากนัก เช่น ผู้ที่อาศัยใน
 นครหลวงใช้วิธีทำหมันหญิงประมาณร้อยละ ๕๕ ผู้ที่อาศัยในเขตอื่นใช้ประมาณร้อยละ
 ๔๑ ผู้ที่อาศัยในนครหลวงใช้ยาเม็ดรับประทานประมาณร้อยละ ๓๑ ผู้ที่อาศัยในเขต
 อื่น ๆ ใช้ร้อยละ ๓๔ และผู้ที่อาศัยในนครหลวงใช้หวงพลาสติกประมาณร้อยละ ๕
 ผู้ที่อาศัยในเขตอื่นใช้ประมาณร้อยละ ๗ เป็นต้น ประมาตสี่ในหกของผู้ที่กำจัดใช้
 วิธีป้องกัน การปฏิสนธิ เป็นผู้ที่มีการคลอดบุตรโดยปกติที่โรงพยาบาลหรือคลินิก ประมาณ
 สองในหกของผู้ที่กำจัดใช้วิธีป้องกัน การปฏิสนธิ เป็นผู้ที่มีการคลอดบุตรโดยปกติที่บ้าน
 จึงอาจกล่าวได้ว่าสถาน ที่คลอดบุตรโดยปกติของคหบดีคหสนาจะมีส่วนสัมพันธ์กับการเลือก
 ใช้วิธีป้องกัน การปฏิสนธิของคหบดีคหสนา กล่าวคือ ผู้ที่มีการคลอดบุตรโดยปกติที่
 โรงพยาบาลมีการใช้ยาเม็ดรับประทานร้อยละ ๓๕ ขณะที่ผู้ที่มีการคลอดบุตรโดยปกติ
 ที่บ้านมีการใช้เพียงร้อยละ ๒๖ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่มีการคลอดบุตรโดยปกติที่

โรงพยาบาลจะได้รับคำแนะนำจากแพทย์ถึงวิธีป้องกันการปฏิสนธิที่ควรรีไ้มากกว่า ผู้ที่คลอดบุตรโดยปกติที่บ้านนั่นเอง ลักษณะทางสังคมสุดท้ายที่พิจารณาคือ การทำงานนอกบ้านของภรรยาหลังการสมรส ประมาณสี่ในหกของคู่สมรสที่กำลังใช้วิธีป้องกัน การปฏิสนธิ ภรรยาไม่ได้ออกทำงานนอกบ้านหลังการสมรส กลุ่มสตรีที่มทำงานนอกบ้านและกลุ่มสตรีที่เคยทำงานนอกบ้านหลังการสมรส มีสัดส่วนการไ้ชยาเม็ด รับประทานสูงกว่ากลุ่มสตรีที่ไม่ออกทำงานนอกบ้านหลังการสมรส (ประมาณร้อยละ ๓๘, ๔๘ และ ๒๘ ตามลำดับ) และกลุ่มสตรีที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้านหลังการสมรส มีสัดส่วนการไ้วิธีทำหมันหญิงสูงกว่าสตรีที่ทำงานนอกบ้านและ เคยทำงานนอกบ้าน หลังการสมรส (ประมาณร้อยละ ๘๘, ๓๖ และ ๒๘ ตามลำดับ) แต่อิทธิพลเรื่อง การทำงานนอกบ้านของภรรยาหลังการสมรสจะลดความสำคัญต่อการเลือกใช้วิธี ป้องกันการปฏิสนธิ เมื่อนำเรื่องอายุของภรรยาและจำนวนบุตรที่มีชีวิตของคู่สมรสเข้า มาพิจารณาประกอบ

ลักษณะทางเศรษฐกิจ ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของคู่ สมรสโดยการไ้คะแนนกับระดับการศึกษา อาชีพ และเกร็องใ้บริโลกประเภทการ ในบ้านของครัวเรือนต่าง ๆ ปรากฏว่า ส่วนใหญ่ (ประมาณร้อยละ ๖๒) ของผู้ที่ กำลังใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิ เป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง ทุกกลุ่มฐานะทางเศรษฐกิจ มีการเลือกใช้วิธีทำหมันหญิงสูง (ประมาณร้อยละ ๕๐) โดยเฉพาะกลุ่มที่มีฐานะ ทางเศรษฐกิจมีการใช้วิธีทำหมันสูงกว่าการใช้วิธีอื่นและสูงกว่ากลุ่มฐานะทางเศรษฐกิจ อื่น อาจเนื่องมาจากวิธีการทำหมันต้องใช้เงินไม่ม่น้อย กลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลางมีการเลือกใช้วิธียาเม็ดรับประทานสูงกว่ากลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง (ประมาณร้อยละ ๓๒ กับร้อยละ ๒๘) และมีการเลือกใช้ห่วงพลาสติกสูงกว่ากลุ่มที่ มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ (ประมาณร้อยละ ๘ กับร้อยละ ๓) อย่างไรก็ตาม อิทธิพล เรื่องฐานะทางเศรษฐกิจจะลดลงเมื่อนำเรื่องจำนวนบุตรที่มีชีวิตเข้ามาพิจารณาประกอบ

จำนวนบุตรที่มีชีวิตจำนวนมากหรือน้อยน่าจะเป็นตัวกำหนดการเลือกใช้ชีวิตป้องกันการ
 ปฏิสนธิแบบใดมากกว่าดังที่กล่าวมาในบทที่ ๕ ในการศึกษาถึงการเลือกใช้ชีวิตป้องกัน
 การปฏิสนธิของคู่สมรสที่มีอาชีพต่าง ๆ ปรากฏว่า ในคู่สมรสที่กำลังใช้ชีวิตป้องกันการ
 ปฏิสนธิ อาชีพของคู่สมรสนั้นว่ามีอิทธิพลต่อการเลือกใช้ชีวิตป้องกันการปฏิสนธิไม่น้อย
 กล่าวคือ กลุ่มอาชีพสามีหรือภรรยาข้าราชการ มีการโยธาแม่ศรีประทานในอัตรา
 ส่วนร้อยละที่นับว่าสูงกว่าการโยธาของคู่สมรสอื่น (ประมาณร้อยละ ๓๔) และมีการโย
 ธาของพลาศศิกต่ำสุดประมาณร้อยละไม่เกิน ๓ ขณะที่กลุ่มอาชีพกรรมกรหรือรับจ้าง
 ทั่วไปมีสัดส่วนการโยธาของพลาศศิกประมาณร้อยละ ๑๐ ซึ่งนับว่าสูงกว่าการโยธาของ
 คู่สมรสอื่น ทุกกลุ่มอาชีพนั้นว่ามีอัตราส่วนร้อยละในการใช้ชีวิตทำหมันสูงกว่าการโย
 ธาอื่น ๆ คือ ประมาณเกือบครึ่งที่โยธา อาจสรุปได้ว่า กลุ่มอาชีพจะเกี่ยวข้องกับ
 การเลือกใช้ชีวิตป้องกันการปฏิสนธิแบบใหม่มากกว่า

ปัจจัยอื่น ๆ ที่ศึกษาคือ ความรู้เกี่ยวกับชีวิตป้องกันการปฏิสนธิของผู้ที่กำลัง
 ใช้ชีวิตป้องกันการปฏิสนธิอยู่ ปรากฏว่า ผู้ที่มีความรู้เฉพาะชีวิตป้องกันการปฏิสนธิ
 แบบใหม่ร้อยละ ๔๐ โยธาแม่ศรีประทาน และผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชีวิตป้องกัน
 การปฏิสนธิที่กำลังมีการโยธาทุกวิธี เกือบครึ่งหนึ่งโยธาแม่ศรีประทาน และ
 ประมาณร้อยละ ๓๓ ใช้ชีวิตทำหมันถาวร จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับ
 ชีวิตป้องกันการปฏิสนธิดีมากเลือกโยธาแม่ศรีประทานและการทำหมันถาวรมากกว่า
 วิธีอื่น ในเรื่องทัศนคติต่อการวางแผนครอบครัวของสามี พบว่า ส่วนใหญ่หรือ
 ประมาณร้อยละ ๖๐ ของผู้กำลังใช้ชีวิตป้องกันการปฏิสนธิเป็นผู้ที่สามีมีทัศนคติที่เห็น
 ควบคู่กับการวางแผนครอบครัว คู่สมรสที่กำลังใช้ชีวิตป้องกันการปฏิสนธิของกลุ่มที่สามี
 มีทัศนคติที่เห็นควบคู่กันของกลุ่มที่สามีมีทัศนคติไม่เห็นควบคู่กันการวางแผนครอบครัวมีการ
 เลือกใช้ชีวิตป้องกันการปฏิสนธิวิธีต่าง ๆ ในอัตราที่ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีการ
 เลือกโยธาแม่ศรีประทานและวิธีทำหมันถาวรมากกว่าวิธีอื่น กล่าวคือ ใช้ชีวิต

ยาเม็ดรับประทานร้อยละ ๘๐ และใช้วิธีทำหมันถาวรประมาณร้อยละ ๘๓ ปัจจัย
 สุกท้ายคือ เหตุผลของการเลือกใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิแต่ละวิธี สรุปได้ว่า
 ประสิทธิภาพของวิธีที่ใช่ การได้รับคำแนะนำจากแพทย์ ความสะดวกและง่ายในการ
 ใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธินั้น ๆ เอง เป็นปัจจัยสำคัญของการเลือกใช้วิธีป้องกันการ
 ปฏิสนธิวิธีต่าง ๆ

การศึกษาครั้งนี้จึงอาจสรุปได้ว่า คู่สมรสที่มีอายุน้อย มีจำนวนบุตรที่มีชีวิต
 จำนวนน้อย มีระยะเวลาสมรสสั้น และยังต้องการบุตรเพิ่ม ส่วนใหญ่จะใช้วิธี
 ป้องกันการปฏิสนธิแบบชั่วคราวมากกว่าแบบถาวรโดยมีสัดส่วนการใช้ยาเม็ดรับประทาน
 สูงกว่าการใช้ห่วงพลาสติกและวิธีชั่วคราวโบราณอื่น ๆ คู่สมรสที่มีอายุมาก มีจำนวน
 บุตรที่มีชีวิตจำนวนมาก มีระยะเวลาสมรสนาน และไม่ต้องการบุตรเพิ่มจะใช้วิธีป้องกัน
 การปฏิสนธิแบบถาวรมากกว่าแบบชั่วคราวโดยมีสัดส่วนการใช้วิธีทำหมันหญิงสูงกว่าการ
 ทำหมันชาย ส่วนลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตวิทยาอื่น ๆ ของคู่สมรสที่กำลัง
 ใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธินั้นเป็นส่วนประกอบที่สำคัญต่อการเลือกใช้วิธีป้องกันการ
 ปฏิสนธิที่แตกต่างกันของคู่สมรสด้วย

จากผลการศึกษานี้ ทำให้ทราบถึงวิธีป้องกันการปฏิสนธิแบบต่าง ๆ กัน
 ที่คู่สมรสที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรต่าง ๆ กันเลือกใช้ ซึ่งอาจ
 ใช้เป็นพื้นฐาน ในการศึกษาเปรียบเทียบกับการศึกษาที่มีลักษณะเดียวกันนี้ของแหล่ง
 อื่นใด และเนื่องจากการศึกษานี้อาศัยข้อมูลจากการสำรวจในโครงการวิจัย
 ต่อเนื่องระยะยาวๆ ของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งทำการ
 เก็บรวบรวมข้อมูลในวงกว้างหลายด้านในเวลาเดียวกัน การศึกษาในเรื่องใดเรื่อง
 หนึ่งอย่างละเอียดลึกซึ้งจึงมีอาจทำได้โดยสมบูรณ์ด้วยเหตุดังกล่าว ผลการวิจัยครั้ง
 นี้จึงอาจเหมือนหรือแตกต่างจากผลการวิจัยในแหล่งอื่นที่ไร้ออกมาการศึกษาอยู่ในลักษณะ
 ที่เก็บรวบรวมเฉพาะเรื่องมากกว่า อย่างไรก็ตามการศึกษานี้ยังไม่อาจถือได้ว่า

สมบูรณ์ เนื่องจากยังมีปัจจัยบางอย่างที่มิได้นำมาพิจารณาศึกษา เพราะขาดข้อมูลหรือ
ข้อมูลไม่เพียงพอ เช่น เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิที่คู่สมรสเคยใช้ เพื่อทำการ
เปรียบเทียบถึงความเปลี่ยนแปลงของการเลือกไข่ปัจจัยเรื่อง เชื้อชาติ หรือการ
รวมกลุ่มคนตามแบบพฤติกรรมทางวัฒนธรรม ศาสนา และการเปรียบเทียบระหว่าง
ภาค ซึ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่น่าจะมีอิทธิพลต่อการเลือกไข่วิธีป้องกันการปฏิสนธิของคู่
สมรสอยู่ไม่น้อยนั้น ไม่อาจนำมาศึกษาได้ เนื่องจากไม่สามารถระบุแน่ชัดถึงเชื้อชาติ
ที่แท้จริงของผู้ที่ดำงไข่ป้องกันการปฏิสนธิได้ นอกจากนั้นประชากรที่ตกเป็น
ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นการสุ่มตัวอย่างระดับประเทศมิได้คำนึงถึงระดับภาค
และการนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะมีการศึกษาที่นับถือศาสนาบางศาสนา
ออก จึงไม่สามารถศึกษาเปรียบเทียบการใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิระหว่างคู่สมรส
ในแต่ละภาคและแต่ละศาสนาได้ ดังนั้น เพื่อให้การศึกษาในภายหน้ามีความสมบูรณ์
ยิ่งขึ้นควรได้มีการเก็บข้อมูลและพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเหล่านี้ประกอบ และ
ถ้าหากเป็นไปได้ควรจะขยายตัวอย่างของการศึกษาเพื่อความแม่นยำของการวิเคราะห์
ในรายละเอียดของวิธีป้องกันการปฏิสนธิทุกวิธี